

Jakub Čech začal s investigací už na střední škole

5.2.2025 - Pavel Nesit, Helena Zdráhalová | Právnická fakulta UK

Jako rodákovi z Prostějova mu nebylo lhostejné, co se děje na místní radnici.

Už v patnácti se Jakub Čech začal věnovat občanskému aktivismu a posléze také regionální investigativní žurnalistice. Postupně v něm zrál přesvědčení, že nejvíce prospěšný společnosti bude jako právník a k maturitě šel už s tím, že Právnická fakulta UK pro něj bude to pravé. Dnes Jakub Čech dokončuje magisterské studium na PF UK, působí v **Akademickém senátu UK** a fakultu navíc opakovaně úspěšně reprezentoval v soutěži Studentská vědecká a odborná činnost.

Pocházíte z Prostějovska, kde jste se věnoval už jako středoškolák investigaci. Jak vás tato zkušenost ovlivnila při výběru vysoké školy, proč jste volil právě Právnickou fakultu UK?

Když mi bylo asi patnáct, uvažoval jsem o studiu politologie, měl jsem také novinářské období, po čase jsem ale zjistil, že mě mnohem víc zajímá právo než politika. Fascinovalo mě fungování městského zastupitelstva. Bavilo mě hledat právní korektivy politického fungování. Od dětství mě také zajímaly soudy, chodil jsem se na ně dívat jako na divadlo, i když jsem ještě tak docela nerozuměl tomu, co se tam reálně děje.

Když jsem maturoval, už jsem věděl, že chci studovat práva. Právnická fakulta UK mě zaujala tím, že nabízí oproti jiným fakultám větší variabilitu studia a víc dalších možností, jak se rozvíjet mimo běžné povinné předměty. Dává to studujícím větší svobodu a možnost zabývat se tím, o co mají opravdu zájem.

Během studia jste se opakovaně zapojil do česko-slovenské soutěže Studentská vědecká a odborná činnost (SVOČ). Co vás na tom oslovovalo?

SVOČ je soutěž studentů založená na tom, že napíší odbornou práci, kterou potom prezentují a obhajují před odbornou porotou. Výběrem témat, kterým jsem se věnoval v rámci SVOČ, jsem navazoval na svůj občanský aktivismus nebo na jiné zkušenosti z minulosti. To, co jsem znal z praxe, jsem chtěl rozvinout i do teoretické roviny. Ve SVOČ jsem viděl možnost, jak dostat k tématu, kterým jsem se zabýval, zpětnou vazbu a třeba i další podněty, které můžu dál rozvíjet buď v jiné teoretické práci nebo i v aplikační praxi.

PF UK se prostřednictvím svých studujících do SVOČ zapojuje už řadu let. V posledních třech ročnících jste opakovaně ve SVOČ uspěl nejen v celorepublikové, ale dokonce mezinárodní konkurenci. Můžete jednotlivá témata, kterým jste se věnoval, představit?

První moji práci jsem nazval *Správní postupy inspektorátu práce při řešení diskriminace*. Nevěnoval jsem se jenom řešení diskriminace, ale všem možným dalším pracovněprávním problémům. Zabýval jsem se především tím, jak funguje Státní úřad inspekce práce, jehož úkolem je vedle dalšího kontrolovat, zda zaměstnavatel nějakým zásadním způsobem neporušuje práva zaměstnance.

V Česku je podle mě problém, že se lidé o svoje práva moc nesoudí. Na tento problém dlouhodobě upozorňuje třeba profesor naší fakulty Jan Pichrt. Například ve srovnání s Německem je pracovněprávních sporů v České republice velmi málo, což teoreticky lze vykládat tak, že je všechno naprosto v pořádku a že všichni dodržují zákoník práce. To ale patrně nebude ta správná interpretace. Lidé se pak často obracejí s podnětem na inspektorát práce, protože ten zaměstnance

nic nestojí a úřad má možnost nejenom pokutovat, ale může i uložit opatření k nápravě a například směřovat zaměstnavatele k tomu, aby zaměstnanci doplatil to, o co ho neoprávněně zkrátit na mzdě.

Jsou ale situace, kdy je inspektorát objektivně přetížený nebo má jiný právní názor než zaměstnanec. Já proto zkoumal to, jakým způsobem se může zaměstnanec domáhat aktivity inspektorátu, jak může namítat jeho nečinnost a zda se případně může proti nečinnosti úřadu bránit před soudem. K tomuto tématu mě inspirovalo několik pracovněprávních kauz, kterými jsem se zabýval v Prostějově, a o kterých jsem psal buď jako regionální novinář nebo se týkaly lidí v mém okolí.

Většina ekonomicky aktivní populace je v pracovněprávním vztahu, a je proto důležité, aby věděli, že mají možnost se na inspektorát obrátit, a měli by také vědět, co mají dělat dál, když je úřad přetížený.

Během studia jste se opakovaně zapojil do česko-slovenské soutěže Studentská vědecká a odborná činnost (SVOČ). Co vás na tom oslovovalo?

SVOČ je soutěž studentů založená na tom, že napíší odbornou práci, kterou potom prezentují a obhajují před odbornou porotou. Výběrem témat, kterým jsem se věnoval v rámci SVOČ, jsem navazoval na svůj občanský aktivismus nebo na jiné zkušenosti z minulosti. To, co jsem znal z praxe, jsem chtěl rozvinout i do teoretické roviny. Ve SVOČ jsem viděl možnost, jak dostat k tématu, kterým jsem se zabýval, zpětnou vazbu a třeba i další podněty, které můžu dál rozvíjet buď v jiné teoretické práci nebo i v aplikační praxi.

PF UK se prostřednictvím svých studujících do SVOČ zapojuje už řadu let. V posledních třech ročnících jste opakovaně ve SVOČ uspěl nejen v celorepublikové, ale dokonce mezinárodní konkurenci. Můžete jednotlivá témata, kterým jste se věnoval, představit?

První moji práci jsem nazval *Správní postupy inspektorátu práce při řešení diskriminace*. Nevěnoval jsem se jenom řešení diskriminace, ale všem možným dalším pracovněprávním problémům. Zabýval jsem se především tím, jak funguje Státní úřad inspekce práce, jehož úkolem je vedle dalšího kontrolovat, zda zaměstnavatel nějakým zásadním způsobem neporušuje práva zaměstnance.

V Česku je podle mě problém, že se lidé o svoje práva moc nesoudí. Na tento problém dlouhodobě upozorňuje třeba profesor naší fakulty Jan Pichrt. Například ve srovnání s Německem je pracovněprávních sporů v České republice velmi málo, což teoreticky lze vykládat tak, že je všechno naprosto v pořádku a že všichni dodržují zákoník práce. To ale patrně nebude ta správná interpretace. Lidé se pak často obracejí s podnětem na inspektorát práce, protože ten zaměstnance nic nestojí a úřad má možnost nejenom pokutovat, ale může i uložit opatření k nápravě a například směřovat zaměstnavatele k tomu, aby zaměstnanci doplatil to, o co ho neoprávněně zkrátit na mzdě.

Jsou ale situace, kdy je inspektorát objektivně přetížený nebo má jiný právní názor než zaměstnanec. Já proto zkoumal to, jakým způsobem se může zaměstnanec domáhat aktivity inspektorátu, jak může namítat jeho nečinnost a zda se případně může proti nečinnosti úřadu bránit před soudem. K tomuto tématu mě inspirovalo několik pracovněprávních kauz, kterými jsem se zabýval v Prostějově, a o kterých jsem psal buď jako regionální novinář nebo se týkaly lidí v mém okolí.

Většina ekonomicky aktivní populace je v pracovněprávním vztahu, a je proto důležité, aby věděli, že mají možnost se na inspektorát obrátit, a měli by také vědět, co mají dělat dál, když je úřad přetížený.

V dalším ročníku SVOČ jste se ale věnoval úplně odlišnému tématu...

Ve své druhé práci, kterou jsem nazval *Daně a poplatky mohou být stanoveny pouze zákonem: a co*

když nejsou?, jsem vycházel z toho, že Listina základních práv a svobod říká, že každá daň a každý poplatek musejí být stanoveny zákonem. Zkoumal jsem situaci, kdy k porušení tohoto ústavněprávního požadavku v praxi docházelo v Prostějově. Město Prostějov chtělo po žadatelích o městský byt – a často to byli znevýhodnění žadatelé, například senioři, kteří chtěli bydlet v domě s pečovatelskou službou – poplatek za podání žádosti. Mezi žadateli byli ale i tací, kteří se bytu nikdy nedočkali, právě třeba senioři, kteří, než na ně v pořadníku došla řada, třeba už zemřeli. Ministerstvo vnitra tehdy konstatovalo, že je to v rozporu s Listinou základních práv a svobod. Každý občan se může na obec obracet, obec toto nemůže takovým zásadním způsobem zpoplatňovat. A to mě zaujalo. Zkoumal jsem pak, jaké jsou důsledky toho, když se něco takto nezákonně zpoplatní.

Další okruh situací, který mě v souvislosti s poplatky zajímal, se týkal školství a práva na vzdělání. V současnosti se děje společensky velmi problematický fenomén z hlediska reprodukce sociální nerovnosti, a to že na některých veřejných základních školách se začala nabízet jakási nadstandardní péče dětem, kterou jim rodiče mohou doplatit, v podobě zařazení do „lepší“ třídy, kde probíhá výuka matematiky Hejného metodou, výuka cizího jazyka navíc, kurzy osobního rozvoje nebo třeba programování nad rámec běžné výuky. Rodiče pak za to platí třeba 1500 korun měsíčně jako jakési školné. Z právního hlediska je to jednoznačně špatně, protože na základní škole je nepřipustné platit jakékoliv školné.

Školy to samozřejmě různě obcházejí, protože jejich vedení ví, že nemůže chtít školné, maskují to proto jako platbu za kroužek nějakému spolku, který se školou spolupracuje. Peníze z toho tedy navíc ani nemohou jít na infrastrukturu školy a končí v soukromých kapsách. Zabýval jsem se tím, jak odlišit, že se jedná skutečně o zájmový kroužek, a kdy už rodiče platí za nadstandard ve vztahu k běžné výukové činnosti na základní škole.

Se svým posledním tématem jste se zaměřil na akademické svobody...

Ano, inspirovalo mě k tomu moje působení v Akademickém senátu UK. Zabýval jsem se tím, jestli je s ohledem na právo v pořádku, když jsou některá řídicí oprávnění na teologických fakultách delegována na orgány církve. Například na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci může arcibiskup dokonce vetovat usnesení akademického senátu. I když si to fakulta rozhodla vnitřním předpisem a je to uvedené ve statutu fakulty, je to nezákonné. Akademický senát je orgán, který má reprezentovat akademickou obec. Žádný orgán se ale nemůže vzdát své vlastní zákonem stanovené působnosti.

Uvedu příklad z jiné oblasti. Představme si nějakou obec, kde by zastupitelstvo přijalo usnesení nebo obecně závaznou vyhlášku, že o výjimkách z nočního klidu nebude rozhodovat zastupitelstvo, ale nějaká vybraná firma. V tomto případě bychom jasně řekli, že to přeci není možné, že jde o veřejnou moc obce, kterou nemůže jen tak delegovat na třetí osobu. V případě vztahů církví a některých fakult univerzit v ČR k tomu ale dochází, a je třeba dodat, že se to netýká jenom katolické církve, ale také Církve československé husitské. Otázka vyváženého nastavení povinností mezi státem a církvemi je důležité a velmi aktuální téma, které se netýká jenom školství.

Díky SVOČ jste dostal na své teoretické práce bohatou zpětnou vazbu. Pracujete dál s vašimi zjištěními, aplikujete je nějak v praxi?

Rozhodně se ještě plánuji věnovat nadstandardům na základních školách. Chci to právně rozvíjet. Bude mi to pak sloužit k aplikační praxi, když se rozhodnu, že podám podnět na Českou školní inspekci. Rád bych o tom napsal také popularizační text například do časopisu Řízení školy, abych ředitelům a ředitelkám vysvětlil, že tato praxe není v pořádku. V takovém časopise se to dostane k adresátům, na které chci cílit, spíše než v právnickém časopise, kde si to sice můžu vykázat jako recenzovaný článek, ale neovlivní to tolik aplikační praxi.

Motivace odkrývat problematická témata a napravovat je vás přivedla i do Akademického senátu UK?

Rozhodně to byla snaha upozorňovat na věci, které nefungují úplně dobře. Chtěl jsem zprostředkovat autentické potřeby studujících. Kandidoval jsem po třech a půl letech studia, kdy jsem měl pocit, že už znám prostředí natolik, abych mohl relevantně zastupovat zájmy a potřeby studentů a vynášet na světlo potřebná témata. Požadavků, které můžu předávat dál a nějakým způsobem artikulovat na celouniverzitní úrovni, je spousta.

Například?

Jedno z témat, které jsem hodně probíral s vedením univerzity, byl rovný přístup studujících k různým věcem. Spolu se studenty v Akademickém senátu UK jsme zformulovali sadu požadavků na změnu v konkrétních oblastech.

Když navážu třeba na otázku poplatků, řešili jsme i otázku přijímacích zkoušek a plateb za přihlášky. To je takové první síto, které rozhoduje o tom, jestli se člověk dostane, nebo nedostane na vysokou školu. Velmi totiž záleží na tom, kolik je ochotný nebo kolik může utratit za přípravné kurzy a za přijímačky, a to nejsou vůbec malé částky. Otázka přijímacího řízení a spravedlivého nastavení kritérií tak, aby bylo vysokoškolské vzdělání dostupnější, mě velmi zajímá.

Hodně jsem se věnoval také otázce rovného odměňování a otázce mezd zaměstnanců. Zaměřuji se především na neakademické pracovníky, protože si myslím, že je spravedlivé, aby knihovník na jedné fakultě dostával stejnou mzdu jako knihovník na fakultě jiné.

Proč by měli studující kandidovat do akademických senátů svých fakult?

Český model akademické samosprávy má jistě mnoho pozitiv a negativ a můžeme se o nich také bavit, ale je naprosto výjimečný v míře zastoupení studentů, tedy v tom, že studenti jsou opravdu důležití hráči na univerzitním poli. Před pár lety o tom vyšel velmi zajímavý článek profesora Filipa Křepelky z Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Psal o tom, že studenti jsou ti, kteří rozhodují o děkanech a rektorech na vysokých školách. Vysvětlil to tím, že akademici mají velmi často odlišné zájmy, jsou mezi nimi osobní animozity a podobně, zatímco studenti se dokážou lépe koordinovat, lépe sešikovat, a díky tomu jsou to v důsledku oni, kdo rozhodují, což tedy zároveň profesor Křepelka kritizoval.

Jinými slovy – moc studentů je obrovská a je strašně důležité, aby ti, kteří v senátu jsou, měli demokratickou legitimitu a skutečně někoho zastupovali. Je smutné, když v orgánech fakulty a univerzity sedí studující, kteří byli zvoleni jen proto, že nikdo jiný nekandidoval, mají 100 % hlasů při naprosto mizivé volební účasti, ale to se týká i akademických zástupců. Proto je potřeba, aby studenti k volbám minimálně chodili, a ještě lépe i kandidovali, protože se v tom ukrývá unikátní moc.

Můžeme to srovnat se zastupitelstvem obce. Univerzita i město je samosprávná veřejnoprávní korporace zřízená ze zákona a fungující na základě voleb a zákona. Zásadní rozdíl je v tom, že na obci opoziční hlas nikoho moc nezajímá, protože koalice hlas opozičního zastupitele k ničemu nepotřebuje. Na univerzitě ale koalice a opozice nejsou, vznikají spíše třeba ad hoc koalice pro nějaké konkrétní věci, díky tomu je ale hlas každého jednoho studenta nebo každého jednoho akademika strašně důležitý a má obrovskou váhu, díky tomu může mnohem efektivněji vytvářet tlak a prosazovat změny.

Bc. Jakub Čech

Studuje Právo a právní vědu na Právnické fakultě UK. Vedle toho absolvoval bakalářský obor Veřejná správa na Masarykově univerzitě, kde nyní pokračuje i v magisterském cyklu studia. Specializuje se na správní a pracovní právo. Už jako středoškolák se věnoval regionální investigativní žurnalistice na Prostějovsku. V šestnácti letech, tedy v roce 2016, získal Zvláštní cenu Člověka v tísní Gratias Tibi, o rok později mu Nadační fond proti korupci udělil Cenu za odvahu. V roce 2018 získal speciální ocenění poroty soutěže Novinářská cena v kategorii regionální žurnalistika, kterou vyhlašuje nadace OSF. A v roce 2020 si nakonec došel pro Novinářskou cenu za regionální žurnalistiku.

Za upozornění na sexuální obtěžování zaměstnankyň ze strany vedoucího Stavebního úřadu v Prostějově získal 2. místo v soutěži Genderman roku 2018, kterou vyhlašuje organizace Otevřená společnost.

Jako student PF UK se opakovaně účastnil česko-slovenské soutěže Studentská vědecká a odborná činnost, kdy kvalitou svých prací předčil nejenom kolegy a kolegyně z tuzemských právnických fakult, ale i ze Slovenska.

<https://www.prf.cuni.cz/aktuality/jakub-cech-zacal-s-investigaci-uz-na-stredni-skole>